

FROM THE ARCHIVES

Section editor Alois Pichler

Piotr Dehnel
piotr.dehnel(at)dsw.edu.pl

Maria Kokoszyńska-Lutmanowa about Wittgenstein in Cambridge (1978)

Abstract

Maria Kokoszyńska-Lutmanowa (1906-1981) was a Polish philosopher and student of Kazimierz Twardowski, the founder of the Lvov-Warsaw School. In 1938 she went to the University of Cambridge (Newnham College) on a Sarah Smitton Fellowship. There she attended George Edward Moore's lectures as well as one of Ludwig Wittgenstein's *Lectures on the Foundations of Mathematics* in 1939. In this interview which was conducted with Alois Eder she talks about her encounter with Wittgenstein. It was published in 1978 in the Polish art and culture magazine *Odra* and is her only published memoir about Wittgenstein. The interview is republished here both in English translation and as facsimile of the original publication with the kind permission of the *Odra* magazine.

Maria Kokoszyńska-Lutmanowa

Maria Kokoszyńska-Lutmanowa (1906-1981) was a Polish philosopher and student of Kazimierz Twardowski, the founder of the Lvov-Warsaw School. Twardowski was the supervisor of her doctoral dissertation *General and Ambiguous Names* (*Nazwy ogólne i wieloznaczne*). In her later career, Kazimierz Ajdukiewicz also played a major role. In 1934, she went to Vienna, where she came into contact with the Vienna Circle's philosophers Rudolf Carnap, Otto Neurath, Moritz Schlick and Friedrich Waismann. She also met Karl Menger, Karl Popper and Kurt Gödel; with the latter she did meet again in the United States in 1962. In Vienna, she got to know Alfred Tarski, with whom she kept in touch long after. At a seminar of the Vienna Circle, she gave a lecture *Über den absoluten Wahrheitsbegriff und einige andere semantische Begriffe*, later published in the journal

“Erkenntnis” (vol. 6, 1936). In this journal she also published an article, *Bemerkungen über die Einheitswissenschaft* (vol. 7, 1937/38). In 1938 she went to the University of Cambridge (Newnham College) on a 3-year Sarah Smitton Fellowship. There she attended George Edward Moore’s lectures and Ludwig Wittgenstein’s *Lectures on the Foundations of Mathematics* in 1939. Unfortunately, due to the imminence of war, she decided to return to Poland that same year. After WWII she was a professor at the University of Wrocław, where she headed the Department of Logic and Methodology of Science until the end of her work at the university, i.e., until 1976. As a philosopher, she dealt with general issues of logic, semantics and methodology of sciences. She researched the deductive method and the analytical nature of propositions of deductive sciences, as well as the inductive method. She was also interested in the theory of definitions. Regretfully, Maria Kokoszyńska-Lutmanowa's writing legacy has not survived. This interview is her only published memoir about Wittgenstein. Instead, archival materials about her contacts with Alfred Tarski have survived and are housed at the Tarski Archives in Berkeley.

Alois Eder, born 1948, studied German language and literature, History and Linguistics at the University of Vienna. He became known through numerous publications and as editor in chief of the Austrian culture and literature magazine *Limes*. In 2002, he received Lower Austria’s *Förderpreis für Wissenschaft und Kunst der Landeshauptstadt St. Pölten*. In the 1970s Eder spent four years as lecturer at the University of Wrocław in Poland.

Some Recollections of Wittgenstein

An interview by Alois Eder with Prof. Maria Kokoszyńska-Lutmanowa

Original publication in Polish in “Odra”, December 1978

Alois Eder: Professor, how did you first come into contact with the Vienna Circle philosophers?

Maria Kokoszyńska-Lutmanowa: In the early 1930s, professors such as Kazimierz Twardowski and Kazimierz Ajdukiewicz were working at Lviv University – I used to be an assistant of the latter at that time. Their endeavors in the field of philosophy aimed at achieving scientific precision. Ajdukiewicz had already written an essay on language and meaning, which only appeared in German in 1936, and similar attempts in philosophy, concerned with the explanation of concepts, were being pursued at Vienna University, led by Moritz Schlick. Hence, it came as no surprise when I was sent by the Lviv-based philosophers to Vienna on a three-month scholarship, which was eventually extended to five months. In Vienna, I began attending

the lectures delivered by Professor Schlick, thanks to whom I got to know Friedrich Waismann and Otto Neurath. My attention was also drawn to the mathematical seminar of Prof. Karl Menger, in which the famous logician Kurt Gödel took part, and through this I became acquainted with him. At that time he was absorbed in publishing his work on the incompleteness of mathematics, which was attracting great attention. It was there that I learned that the aforementioned scholars had formed a circle whose aim was to engage as a group in collective readings and discussions of Wittgenstein's *Tractatus*.

A.E.: So Gödel took part in that as well, did he?

M.K-L.: Yes, he did. I think he also participated in that circle. Only Carnap was not yet in Vienna then.

A.E.: What did you hear about Wittgenstein, in Vienna?

M.K-L.: Wittgenstein was seen as a particularly odd figure. There were diverging opinions regarding his background in terms of social class. He was supposedly only willing to speak about philosophy with the people he himself had chosen. Reportedly, he was most comfortable talking to Schlick and Waismann, whereas he refused to have discussions with Carnap straight after their first meeting, as the latter had apparently been too critical of him. It seemed that he preferred to be treated like a prophet than like a scientist. The *Tractatus*, written in a rather aphoristic style, was completely unclear to the Viennese philosophers of the time, yet aroused great interest, which spread beyond their circle and also involved researchers from specific disciplines, such as biology, psychology and law. Here, the names Edgar Zilsel and Felix Kaufmann should be mentioned. Karl Popper, then still very young but already highly regarded as a theoretician of science, is also worth mentioning.

A.E.: Were you already familiar with the *Tractatus* then?

M.K-L.: No, I wasn't. In Vienna, I hadn't yet got to know it. I only read it in Cambridge, in 1939.

A.E.: What are your personal memories of Wittgenstein from Cambridge?

M.K-L.: I was in Cambridge from October 1938 till June 1939. Wittgenstein had lectures at the university then, and these were usually held at private premises. I attended one of them. Wittgenstein's appearance clearly stuck out. He was short in stature, and strikingly

slender; he still looked very young, despite the fact that he was in his fifties at that time. Usually, he dressed casually: a short jacket, jodhpurs, high boots. The clothes increased the impression of his youthfulness even more. What attracted particular attention, where his thin face and distinct features were concerned, were his very bright eyes, with their clear and perspicacious gaze. His manner of conducting his lecture was also most peculiar: he was thinking while speaking, which does not always happen with professors, since they typically speak about something they have thought through some considerable time earlier. The subject of the lecture was the uniqueness of mathematical propositions. With reference to that, he alluded to the issue of the similarity between his own views and those of Carnap, clearly implying that the latter had appropriated some of his ideas without acknowledging their author.

I encountered Wittgenstein once more, at the meeting of the Cambridge Philosophical Society, chaired by G.E. Moore. Wittgenstein came in after the discussion had already begun, and did not take the floor himself; however, he followed the discussion, reacting with animated facial expressions. After he arrived, one of the younger participants at the meeting whispered to me: 'You'll see, Moore won't say anything more. He never speaks when Wittgenstein is present'. That remark gives us a good idea of the special nature of the position Wittgenstein held in Cambridge then.

A.E.: Does it mean that there was some major disagreement between Moore and Wittgenstein?

M.K-L.: I think Moore feared Wittgenstein's criticisms. It is worth noting that Bertrand Russell, in later years, went on to express his disappointment as regards Wittgenstein. As a curiosity, I might also mention that Wittgenstein was very reluctant about women participating in his lectures. Fortunately, it did not bother me, as I had come to Cambridge mainly for Moore's lectures.

A.E.: Even so, Wittgenstein's posthumous philosophical oeuvre was prepared for publication by a woman who evidently overcame that obstacle.

M.K-L.: Yes, by Elizabeth Anscombe. Indeed, she somehow managed to cross that barrier. But that happened only in the later years, so I had no opportunity to experience it. One more word about women at Cambridge University then: at that time, they were not yet normal students – they were only allowed to listen to lectures and earn

academic degrees. However, some of them gained positions of responsibility. Suffice it to mention Susan Stebbing – albeit not in Cambridge then. She brings us back again to Wittgenstein: it was an open secret that he rather unambiguously forbade her to attend his lectures. The point was, probably, that she wanted to see scientific accuracy in philosophical work.

A.E.: What is your own opinion about Wittgenstein as a philosopher?

M.K-L.: His analyses, both in the *Tractatus* and in his later works, are strikingly insightful and perspicacious. Regrettably, the purpose of Wittgensteinian philosophizing differed from what the majority in the audience had been expecting. They eagerly followed his guidance insofar as he was turning against the absurdity of the old philosophy; however, where, having arrived at the proper usage of concepts, he wanted to reject philosophizing entirely (like a ladder which, having used it, we set aside, as suggested at the end of the *Tractatus*), they didn't want to follow him. He did not believe in the possibility of serious philosophy of a scientific kind, even if it took the form of a theory of science. And herein lay the bone of contention between him and most of his contemporaries amongst philosophers. This clash of views, in my opinion, made it impossible for Wittgenstein to find common ground with Carnap, who was very committed to building a precise philosophy of science. In the end, due to his scepticism, Wittgenstein completely gave up lecturing at the university.

A.E.: You said earlier that he barely tolerated criticism from Carnap. How did it look in his lectures? Did he accept critical comments from the audience?

M.K-L.: He allowed the audience to ask questions. His lecturing was not 'smooth' – being, instead, a voice in the discussion. He didn't resort to any pre-prepared manuscript, but developed his thoughts before the audience; in this way he was able to prompt students to engage in their own thinking alongside him.

A.E.: What else is worth noting about philosophical life in Cambridge at that time?

M.K-L.: Philosophical life was focused on Moore's lectures and seminars. The younger philosophers enjoyed the opportunity of taking the floor in the meetings of the aforementioned Philosophical Society. Even more than with lectures, the issues discussed there found

expression in publications. The evidence for this is that relatively few students would attend the lectures. At Moore's, there were usually six or seven people, while at Wittgenstein's lectures that I mentioned earlier there were about fifteen. A lot got written, and quickly published, and a great deal was read, making it possible for vigorous discussions to develop amongst the students. The participants included several foreigners: for example, Georg Henrik von Wright from Finland, who was later a professor, and Norman Malcolm from the United States. There was also a Pole from Warsaw.

A.E.: Was there a sense of close community amongst Wittgenstein's students? Perhaps his lectures exuded an exotic power of attraction?

M.K-L.: I think that the philosophical focus, as well as the way of philosophizing, were indeed similar where both Moore and Wittgenstein were concerned. The subject matter of Wittgenstein's lectures then was close to that of contemporaneous philosophers at Cambridge, and thus not exotic.

A.E.: Yet, for many who listened to Wittgenstein – like von Wright, Malcolm and others – wasn't it he who left a lasting impression on them, in that they are dealing with his work even today?

M.K-L.: Maybe. Anyway, that is not the case for me.

A.E.: Thank you, sincerely, for the conversation.

Translated from Polish by Tomasz Zarebski and Carl Humphries

Biographical notes

Piotr Dehnel is a Professor of Philosophy at the University of Lower Silesia and at the Academy of Fine Art in Wrocław (Poland). His research fields include Wittgenstein and contemporary philosophy as well as German philosophy. Main publications: *Ludwig Wittgenstein: teoria a terapia* [Ludwig Wittgenstein: Theory and Therapy] (PWN, Warszawa 2014), *Myśli a sposoby życia. Eseje o filozofii współczesnej* [Thoughts and the Form of Life. Essays on the Contemporary Philosophy], Universitas Press, Kraków 2016, *The Radial Method of the Middle Wittgenstein: In the Net of Language*, Bloomsbury Academic, London 2022.

Tomasz Zarebski works as an associate professor at the University of Lower Silesia in Wrocław (Poland). He deals with themes of contemporary philosophy of language, epistemology and the philosophy of education. In his books he focused on the philosophy of Stephen Toulmin (*Od paradygmatu do kosmopolis*, Wrocław 2005) and Robert Brandom's inferentialism (*Neopragmatyzm Roberta B. Brandoma*, Kraków 2013). He is also a translator of philosophical authors into Polish (incl. Toulmin, Wittgenstein, Searle, Cavell, Derrida and Conant).

Carl Humphries teaches philosophy at the Jesuit University Ignatianum in Krakow, where he conducts research into the later Wittgenstein, temporality, ethics and value theory – along with their intersections. Amongst other things, he is the author of several articles on Wittgenstein, as well as a book-length study entitled *Radical Historicality: Perspectives from the Later Wittgenstein* (Krakow 2020).

WSPOMNIENIE O WITTGENSTEINIE

ROZMOWA Z PROFESOR MARIĄ KOKOSZYŃSKĄ-LUTMANOWĄ

Alain Eder: W jaki sposób zetknęła się pani profesor po raz pierwszy z filozofami Koła Wiedeńskiego?

Maria Kokoszyńska-Lutmanowa: We wczesnych latach trzydziestych działali na uniwersytecie we Lwowie tacy ludzie, jak profesorowie Kazimierz Twardowski i Kazimierz Ajdukiewicz, u którego byłam wówczas asystentką. Ich praca na polu filozofii obrała sobie za cel naukową precyzję. Ajdukiewicz miał już za sobą rozprawkę o języku i znaczeniu, która dopiero w roku 1936 ukazała się w języku niemieckim. Podobne próby w filozofii, dotyczące objaśniania pojęć, miały miejsce na uniwersytecie wiedeńskim, a kierował nimi Moritz Schlick. Nic więc dziwnego, że filozofowie lwowscy wysłali mnie do Wiednia na trzymiesięczne stypendium, które wydłużyło się do pięciu miesięcy. W Wiedniu zaczęłam uczęszczać na wykłady profesora Schlicka, dzięki niemu poznałam Friedricha Waismana i Ottona Neuratha, zwrócono mi też uwagę na matematyczne seminarium prof. Karla Mengera, w którym uczestniczył sławny logik Kurt Gödel, i tam go poznałam. Był właśnie zajęty publikacją swej pracy o zupełności matematyki, która cieszyła się olbrzymim zainteresowaniem. Tam dowiedziałam się, że wymienione osoby tworzyły Koło, którego celem była wspólna lektura i dyskusja nad „Traktatem” Wittgensteina.

A.E.: Więc Gödel także brał w tym udział?

M.K.-L.: Tak, myślę, że też należał do tego Koła. Tylko Rudolfa Carnapa nie było już wtedy w Wiedniu.

A.E.: Co usłyszała pani w Wiedniu o Wittgensteinie?

M.K.-L.: Wittgensteina przedstawiono mi jako postać niesłychanie osobliwą. Zdania „co do jego klasowego pochodzenia były podzielone. Mówiło się, że jest skłonny do rozmów o filozofii jedynie z wybranymi ludźmi. Podobno najchętniej dyskutował ze

Schlickiem i Waismannem, natomiast z Carnapem już po pierwszym spotkaniu w ogóle nie chciał rozmawiać, ponieważ Carnap miał go jakoby nazbyt krytykować. Tymczasem on wolał być traktowany raczej jako swego rodzaju prorok niż jako naukowiec. „Tractatus”, utrzymany w aforystycznym stylu, nie był całkowicie jasny dla ówczesnych wiedeńskich filozofów, wzbudził jednak wielkie zainteresowanie, które rozprzestrzeniło się poza ich krąg i objęło również przedstawicieli poszczególnych nauk, takich jak biologia, psychologia i prawo. Należy tu wymienić nazwiska Edgara Zilsela i Feliksa Kaufmanna. Warto jeszcze wspomnieć Karla Poppera, który, choć wówczas jeszcze bardzo młody, był już wysoko ceniony jako teoretyk nauki.

A.E.: Czy już wtedy znała pani „Traktat”?

M.K.-L.: Nie, przyjechawszy do Wied-

nia jeszcze go nie znałam, dopiero przeczytałam go w Cambridge, w 1939.

A.E.: *Jakie osobiste wspomnienia ma pani o Wittgensteinie z Cambridge?*

M.K.-L.: W Cambridge przebywałam od października 1938 do czerwca 1939 roku. Wittgenstein miał wówczas wykłady na tamtejszym uniwersytecie, wykłady te zazwyczaj odbywały się w prywatnych pomieszczeniach. Na jednym z tych wykładów byłam obecna. Wygląd Wittgensteina rzucał się w oczy. Z postury był niski, uderzająco szczupły, wyglądał jeszcze bardzo młodo, mimo że już wtedy miał powyżej pięćdziesiątki. Ubrał się zwykle na sportowo, krótka kurtka, bryczesy, wysokie buty. Ten ubiór wzmagał jeszcze wrażenie młodości. W jego szczupłej, wyraźnie zarysowanej twarzy, największą uwagę budziły oczy, bardzo jasne, o przenikliwym spojrzeniu. Także godny uwagi był sposób, w jaki prowadził wykład: myślał w trakcie mówienia, co nie zawsze zdarza się profesorom, gdyż mówią oni zazwyczaj o czymś, co już dawno przemyśleli. Tematem wykładu była osobliwość zdań matematycznych. Poruszył w tym związku sprawę podobieństwa własnych poglądów z poglądami Carnapa, dając słuchaczom do zrozumienia, że Rudolf Carnap przywłaszczył sobie niektóre jego idee bez powołania się na ich autora.

Spotkałam Wittgensteina raz jeszcze i to na posiedzeniu Towarzystwa Filozoficznego w Cambridge, któremu przewodniczył George E. Moore. Wittgenstein wszedł już po rozpoczęciu dyskusji, sam nie zabierał głosu, ale śledził dyskusję ożywioną mimiką. Po wejściu Wittgensteina jeden z młodszych uczestników zebrania powiedział mi szeptem: „zobaczy pani, Moore nic już nie powie. Nigdy nie mówi, gdy Wittgenstein jest obecny”. Ta uwaga pozwala zrozumieć, jaką specjalną pozycję zajmował wówczas Wittgenstein w Cambridge.

A.E.: *Czy znaczy to, że między Moorem i Wittgensteinem istniała duża różnica zdań?*

M.K.-L.: Myślę, że Moore bał się krytycyzmu Wittgensteina. Warto zaznaczyć, że Bertrand Russell miał się wyrażać w późniejszych latach o Wittgensteinie z rozczarowaniem. Jako ciekawostkę można podać, iż Wittgenstein odnosił się z niechę-

cią do kobiet, jako uczestniczek jego wykładów. Mnie to na szczęście nie krępowało, ponieważ przybyłam do Cambridge głównie dla wykładów G. E. Moore'a.

A.E.: *Ale jednak spuściznę Wittgensteina wydała drukiem kobieta, która w oczywisty sposób przełamała ową barierę?*

M.K.-L.: Tak, Elizabeth Anscombe. W jakiś sposób istotnie przełamała tę barierę. To jednak jest sprawą lat późniejszych, więc nie miałam sposobności jej poznać. Jeszcze słowo o kobietach na ówczesnym uniwersytecie w Cambridge. Podówczas nie były jeszcze normalnymi studentkami, pozwalano im jedynie słuchać wykładów i zdobywać naukowe stopnie. Niemniej jednak niektóre z nich osiągały odpowiedzialne stanowiska. Wystarczy wymienić przebywającą już wówczas poza Cambridge Susan Stebbing. W związku z nią znów wracamy do Wittgensteina. Było tajemnicą poliszynela, że Wittgenstein całkiem niedwuznacznie zabronił jej uczęszczania na swe wykłady. Chodziło prawdopodobnie o to, że chciała widzieć w pracy filozoficznej naukową precyzję.

A.E.: *A jakie jest pani osobiste zdanie o Wittgensteinie jako filozofie?*

M.K.-L.: Jego analizy, zarówno te w „Traktacie”, jak i te w jego późniejszych dziełach, cechuje uderzająca głębia i przenikliwość. Niestety, celem Wittgensteinowskiego filozofowania było coś innego, niż oczekiwała tego większość jego słuchaczy. Chętnie szli za nim dopóty, dopóki zwracał się przeciw absurdom starej filozofii, natomiast gdy — jak to czyni pod koniec „Traktatu” — chciał odrzucić filozofowanie w ogóle, jeśli tylko doprowadziło do właściwego posługiwania się pojęciami (niczym drabinę, którą odstawia się po użyciu), wówczas nie chcieli już podążać za nim. Nie wierzył w możliwość trzeźwej naukowej filozofii, nawet gdyby miała być tylko teorią nauki. Tu tkwiła kość niezgody między nim a większością ówczesnych filozofów. Ta różnica poglądów doprowadziła, moim zdaniem, właśnie do tego, że Wittgenstein nie mógł znaleźć wspólnego języka z Carnapem, któremu bardzo zależało na zbudowaniu precyzyjnej filozofii nauki. Wittgenstein w końcu ze swego sceptycyzmu wyciągnął tę konsekwencję,

że całkowicie zaniechał wykładów na uniwersytecie.

A.E.: Powiedziała pani wcześniej, że nie znosił krytyki Carnapa. Jak to wyglądało na jego wykładach? Czy przyjmował krytyczne uwagi słuchaczy?

M.K-L.: Pozwalał na stawianie pytań. Wykład jego nie był „gładki”, był raczej głosem w dyskusji. Nie posługiwał się jakimś gotowym manuskrypcem, rozwijał swe myśli przed słuchaczami i umiał ich tą drogą pobudzić do współmyślenia.

A.E.: O czym jeszcze warto by wspomnieć, jeśli chodzi o ówczesne życie filozoficzne w Cambridge?

M.K-L.: Życie filozoficzne koncentrowało się na wykładach i seminariach Moore’a. Młodszy filozofowie mieli sposobność zabrania głosu na zebraniach już wspomnianego Towarzystwa Filozoficznego. Jednak jeszcze silniej, niż na wykładach, sprawy te znajdowały swój wyraz w publikacjach. Dowodem na to jest fakt, że na wykłady uczęszczało stosunkowo mało osób. U Moore’a bywało zazwyczaj sześciu do siedmiu słuchaczy, a na owym wspomnianym wcześniej wykładzie Wittgensteina było ich około piętnastu. Sporo

pisano, publikowano szybko, wiele czytano i w ten sposób mogły się rozwijać ożywione dyskusje między studentami. Wśród uczestników spotykało się sporo obcokrajowców, np. późniejszego profesora Henryka von Wrighta z Finlandii i Normana Malcolma ze Stanów Zjednoczonych. Był wśród nich także jeden Polak z Warszawy.

A.E.: Czy istniała jakakolwiek wspólnota między słuchaczami Wittgensteina? A może jego wykłady promieniowały egzotyczną siłą przyciągania?

M.K-L.: Myślę, że temat i sposób filozofowania w Cambridge, reprezentowany przez Moore’a, był w gruncie rzeczy podobny do Wittgensteinowskiego. Temat wykładów Wittgensteina był zatem bliski ówczesnym filozofom w Cambridge i nie był niczym egzotycznym.

A.E.: Jednak dla wielu, którzy słuchali Wittgensteina, takich jak Wright, Malcolm i inni, właśnie on musiał się stać trwałym przeżyciem, skoro jeszcze do dziś zajmują się jego dziełem?

M.K-L.: Być może. Ze mną w każdym razie tak nie jest.

A.E.: Serdecznie dziękuję za rozmowę.

Rozmawiał Alois Eder